

KUZEY MAKEDONYA PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler
Genel M¼d¼rl¼đ¼
2020**

İçindekiler

1.	DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	2
2.	PAZARIN ÖZELLİKLERİ	7
3.	ÖNEMLİ SEKTÖRLER	10
4.	PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	15
5.	ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	17

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Politikası

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti 4 Nisan 2003 yılında Dünya Ticaret Örgütü'nün 146ncı üyesi olmuştur. Üyelikle birlikte K. Makedonya piyasası yabancı ürün ve hizmetlere daha da açılmıştır. K. Makedonya'nın yeni Gümrük Kanunu AB standartlarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Üyelik öncesi % 14,26 olan ortalama gümrük vergisi 2010 yılında % 8,5'e düşmüŐtür. Buna rağmen bazı önemli tarım ürünlerini koruma amaçlı ortalama gümrük vergileri %15,98, sanayi ürünlerinde ise % 6,31 düzeyinde olabilmektedir. Gümrük vergilerinin sanayi ürünleri için ortalama % 3, genel olarak da % 8 olduğunu ifade edebiliriz.

AB, Güneydoğu Balkan ülkeleri olarak tanımlanan Arnavutluk, Bosna Hersek, Karadağ, Moldova, K. Makedonya, Sırbistan ve Kosova ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşmaları (SAA – Stabilisation and Association Agreements) imzalamıştır.

K. Makedonya'nın AB, CEFTA ve EFTA yanında Türkiye ve Ukrayna ile Serbest Ticaret Anlaşmaları bulunmaktadır.

Türkiye ile K. Makedonya arasında 1999 yılında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması uyarınca 1 Ocak 2008 tarihinden itibaren Türkiye menşeli sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergisi oranları sıfırlanmıştır. Tarım ve işlenmiş gıda ürünlerindeki karşılıklı ticaretimiz ise tarifelerine ve kotalara tabi durumdadır.

İthalat Rejimi

İthal edilen ürünlerin çoğuna kalite kontrolü uygulanmaktadır. Kalite kontrolüne tabi tutulan ürünler arasında tarım ürünleri, taşıt araçları ve elektrikli aletler ya da standartlara uygun olmaması halinde tüketicilerin sağlığına zararlı olabilecek ürünler yer almaktadır. Ayrıca bazı ürünlere fito-patolojik ya da veteriner kontrolü yapılmaktadır.

İthalat izinlerini Ekonomi Bakanlığı vermektedir (<http://www.economy.gov.mk>). Ürünlerin çoğu için izinler sadece formalitedir, fakat ilaç ve askeri ekipman konusunda izin almak daha zor olabilmektedir.

İthalat denetimi; Gümrük Genel Müdürlüğu (<http://www.customs.gov.mk>) ve Gıda ve Veterinerlik Ajansı (<http://www.fva.gov.mk>) tarafından gerçekleştirilmektedir.

K. Makedonya'da yatırım yapacak, özellikle de müteahhitlik alanında faaliyet gösterecek firmaların, araç parkı ve gerekli teçhizatının getirilmesinde, gümrük vergisinin (ki 2008 başından itibaren Türkiye menşeli sanayi ürünlerinin tamamında gümrük vergileri sıfırlanmıştır) yanısıra %18 oranında uygulanan KDV'nin de ödenmesi gerekmekte, yüklenilen işin tamamlanmasını müteakip söz konusu malzemelerin ülkeden çıkarılmasında, ödenen KDV'nin bir kısmının geri alınması mümkün bulunmaktadır.

Gümrük Tarifeleri

K. Makedonya Cumhuriyetine ithal edilen ürünlerin çoğuna gümrük vergisi uygulanmaktadır. Gümrük vergi oranları 0 ile %30 arasında değişmektedir. Bazı gıda ürünlerinde bu oran %60'a ulaşmaktadır. Ortalama gümrük vergi oranı %7'nin altındadır. Maksimum vergi oranı olan %60 bazı meyve ve sebze, tahıl, alkollü ve alkolsüz içecekler ve tütüne uygulanmaktadır.

Türkiye ile K. Makedonya arasında 1999 yılında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması uyarınca 1 Ocak 2008 tarihinden itibaren Türkiye menşeli sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergisi oranları sıfırlanmıştır. Tarım ve işlenmiş gıda ürünlerindeki karşılıklı ticaretimiz ise tarife tavizlerine ve kotalara tabi durumdadır.

K. Makedonya Gümrük İdaresi (Macedonian Customs Authority): <http://www.customs.gov.mk>

İç Vergiler

Kuzey Makedonya'da vergi idaresi Kamu Gelirleri Ofisi tarafından yürütülür (K. Makedonya Maliye Bakanlığı-Ministry of Finance: <http://www.finance.gov.mk>).

K. Makedonya Cumhuriyeti'nde doğrudan vergiler (kurumlar vergisi, kişisel gelir vergisi, emlak vergisi) ve dolaylı vergiler (KDV ile ÖTV) uygulanmaktadır.

Emlak Vergisi % 0,1-0,2, Gayrimenkul Satış Vergisi ise % 2-4 gibi çok düşük oranlarda uygulanmaktadır.

Beyanname

Yıl Sonu Bilançosu bir sonraki yılın en geç 28 Şubat tarihine kadar, yazılı şekilde teslim edilir. Yıl Sonu Bilançosunun elektronik olarak teslim edilebileceği son tarih 15 Mart'tır. Yıl Sonu Bilançosu Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Merkez Sicil Kurumu'na teslim edilir. Şirketin üç yıldan daha fazla Yıl Sonu Bilançosu'nun teslim etmemesi durumunda, Sicil Kurumu'nun tavsiyesi üzerinde ticari sicilden silinir.

Vergi beyannameleri Kamu Gelirleri Ofisi'ne verilir. Şirket işlemlerine bağlı olarak aylık veya üç aylık vergi mükellefidir. Aylık veya üç aylık vergi mükellefi olma belirlemesi Kamu Gelirleri Ofisi tarafından yapılır. Kamu Gelirleri Ofisi şirkete vergi mükellefiyeti kararnameyi gönderir.

Muhasebe Kayıtları

Şirketlerin yıl sonunda finansal raporlarını büyük ve orta ölçekli şirketler UFRS kurallarına uygun olarak ve diğer şirketler KOBİ'ler için UFRS kurallarına uygun olarak hazırlamaları gerekmektedir. Finansal raporları ancak yetkilendirilmiş mali müşavirler yapabilirler. Ancak, uygulamada, UFRS konusunda bilgili mali müşavirlerin az olması ve UFRS ile ilgili mevzuatın yorumlanmasında yaşanan sıkıntılar gibi çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır.

Amortisman

Duran varlıkların amortismanı belirlenen amortisman oranlarına, Uluslararası Finansal Raporlama Standardı tarafından belirlenen muhasebe standartlarına, firmanın yöntemle ilgili politikası ve sabit kıymetlerin amortisman oranına göre yapılır.

Gelir Vergisi

Şahsi Gelir Vergisi Kanunu gereğince bireyler, bir takvim yılı içinde yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli faaliyetlerden edindikleri net kazançları –vergiden istisna tutulan kazançlar hariç- üzerinden gelir vergisi öderler. Vergiye tabi kazançlar; maaş ve ücretler, bireysel çalışmalardan elde edilen gelirler, gayrimenkullerden elde edilen gelirler, fikri mülkiyet haklarından kaynaklanan kazançlardır.

K. Makedonya Cumhuriyeti vergi kanununa göre kişisel gelir vergisi dahil sigorta prim tutarının tamamını ödeme yükümlülüğü işverene aittir. Ayrıca bu tutar ayrı ayrı ödenemeyip bir bütün halinde takip eden ayın en geç 15'ne kadar ödenmelidir.

Kişisel gelir vergisi oranı %10'dur. Ancak, 01 Ocak 2019 tarihinden itibaren, net maaş tutarı 90.000 Denarı aşan maaşlarda, 90.000 Denara kadar olan kısmı için %10 oranında, 90.000 Denarı aşan tutar için % 18 oranında kişisel gelir vergisi geçerlidir.

Kurumlar Vergisi

Kuzey Makedonya'da yerleşik şirketler, K. Makedonya içinde ve dışındaki faaliyetlerinden doğan yıllık kar üzerinden kurumlar vergisi öderler. Dağıtılmayan karlar ile K. Makedonya'da yerleşik tüzel kişilere dağıtılan karlar kurumlar vergisinden muaf tutulur.

Kurumlar vergisi oranı %10'dur ve sabittir; kar arttıkça vergi oranı artmaz. Verginin iki farklı matrahı olup bunlar için iki ayrı vergi beyannamesi verilir.

Matrahın ilki, vergilendirilebilir harcamalar ve düşük gösterilen gelirlerden vergi indirim ve istisnaları düşülerek bulunan miktardır. Şirket kar ya da zarar etmesine bağlı olmaksızın bu miktar üzerinden yıllık olarak vergi ödenir. Kurumlar vergisinin ikinci matrahı gerçek kişilere ve yurtdışında yerleşik tüzel kişilere dağıtılan kar miktarıdır. Dağıtılan kar, ödeme anında vergilendirilir.

Bir önceki yıl için hesaplanan kurumlar vergisi miktarı, perakende fiyat endeksindeki artışa göre güncellenip 12 ile bölünerek içinde bulunulan yılda ödenecek aylık peşin vergi miktarları hesaplanır.

Serbest bölgelerde yerleşik şirketler, faaliyete geçtikleri tarihten itibaren 10 yıl süreyle kurumlar vergisinden muaftır.

Basitleştirilmiş vergi rejimine göre, bir önceki yılda geliri 3 milyon Makedon Denarı'nı (yaklaşık 50.000 Avro) geçmeyen şirketler – bankalar, finans, sigorta, şans oyunları ve eğlence sektörlerindeki şirketler hariç- kurumlar vergisinden muaftır. Bir önceki yılda geliri 3.000.001 ile 6.000.000 Makedon Denarı arasında olan şirketler, önceki yıl toplam gelirinin %1'i oranında veri hesaplar ve öder.

Yurtdışında yerleşik tüzel kişilere yapılan belirli ödemelerde stopaj vergisi kesintisi yapılır ve ödemeye eş zamanlı olarak vergi idaresine ödenir. Kar payları, faiz, royalty, danışmanlık hizmetleri, sigorta gibi hususlardaki ödemeler stopaj vergisine tabi ödeme türleri arasındadır. Stopaj vergisi oranı %10'dur ve brüt gelir üzerinden hesaplanır.

Öte yandan, ülkemiz ile K. Makedonya arasında Çifte Vergilendirmenin Önlemesi Anlaşması imzalanmış olup stopaj vergisi bu anlaşma kurallarına göre uygulanır.

Özel Tüketim Vergisi

AB'nin 92/12/EEC sayılı Özel Tüketim Vergileri Direktifine uygun olarak hazırlanan Tüketim Vergisi Kanunu'na göre, petrol, tütün ürünleri, alkol ve alkollü içkiler ile binek araçların tüketimi Özel Tüketim Vergisine tabidir.

Özel tüketim vergisi, vergiye konu ürünlerin Kuzey K. Makedonya'da üretilmesini ya da K. Makedonya'ya ithalini müteakip olarak uygulanır. Özel tüketim vergisinin sorumlusu satış ruhsatına sahip olan kişidir. Özel tüketim vergisi aylık olarak hesaplanır ve ödenir.

Katma Değer Vergisi

Kuzey Makedonya'da yapılan satışlar ve ithal edilen ürünler üzerinden Katma Değer Vergisi alınır. Genel KDV oranı %18 iken bazı ürünler için %5 tercihli KDV oranı uygulanır.

K. Makedonya'da iş yapan tüzel kişiler ve gerçek kişiler KDV yükümlüsüdür ve bunların KDV için ayrıca kayıt olması gerekir. KDV yükümlüsü olmak için yıl içindeki vergiye konu satış tutarının veya yeni faaliyete başlayan şirketlerde tahmini yıllık vergiye tabi kazancın 2.000.000 Makedon Denarı'nı geçmesi gerekir.

Küçük işletmeler her takvim yılı başında KDV yükümlüsü olarak kayıt olup olmama konusunda tercih hakkına sahiptir. KDV kaydı yaptırmamayı tercih edenler nihai tüketici gibi vergiye tabi olurlar ve KDV iadesinden yararlanamazlar.

Tercihli oran uygulanacak ürünler; insan gıdaları, belediye içme suyu, konaklama hizmetleri, apartmanların inşaattan itibaren ilk 5 yıl içindeki ilk kez satışları, basılı yayımlar, tohum ve fideler, gübreler, bitki koruma ürünleri, tarım makineleri, tıbbi cihazlar ve eczacılık ürünleri, bilgisayar, yazılım, gün-ısı sistemleri, yolcu taşımacılığı, kamusal temizlik ve atık yönetimi hizmetleridir.

KDV mükellefleri, KDV'ye tabi yıllık satışları 25 milyon Makedon Denarı'nın üstündeyse her ay, bu miktarın altındaysa 3 ayda bir KDV ödemekle yükümlüdür. KDV mükellefiyeti zorunlu olmayıp gönüllü olarak KDV kaydı yaptıranlar yıllık olarak KDV öderler. İlgili vergi dönemini müteakip 25 gün içinde KDV beyannamesinin verilmesi ve verginin ödenmesi gerekir. İthalatta KDV Gümrük Vergileriyle eşzamanlı olarak ödenir.

KDV iadesi gereken durumlarda, vergi mükellefi KDV iadesi talep edebilir ya da gelecek KDV ödemelerinden indirebilir. Kamu Gelirleri Ofisi, KDV beyannamesinin verilmesini müteakip 30 gün içinde KDV iadesini öder (uygulamada sorunlar çıkabilmektedir).

Sosyal Vergiler

Emeklilik ve Malul Sigortası: % 21,2

Sağlık Sigortası: % 9,2

İş İlişkisi: % 1,6

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Kuzey Makedonya Standardizasyon Enstitüsü: <http://www.isrsm.gov.mk/en>

Kuzey Makedonya Metroloji Bürosu: <http://www.bom.gov.mk/en>

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Kuzey Makedonya Endüstriyel Hakların Korunması Ofisi: <http://www.ippo.gov.mk>

Uygunluk Değerlendirme

Devlet Piyasa Denetim Kurumu: <http://www.dpi.gov.mk>

Kuzey Makedonya Akreditasyon Kurumu: <http://www.iarm.gov.mk>

Kuzey Makedonya Ekonomi Bakanlığı: <http://www.economy.gov.mk>

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Kuzey Makedonya Standardizasyon Kurumu: <http://www.isrsm.gov.mk/en>

Teknik Engeller

T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur: (<https://www.teknikengel.gov.tr/#/ulke/K.Makedonya>).

Ticarette Teknik Engeller web sitesi, kullanıcıların teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede, söz konusu siteden ülkeler itibariyle ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ülkelerin mevzuat ve uygulamaları hakkında Bakanlığımızdan bilgi talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Söz konusu siteye ücretsiz olarak üye olunabilmektedir. Sitenin üyelerine ilgilendikleri ülke ve ürün gruplarına ilişkin düzenlemeler günlük olarak e-posta ile gönderilmektedir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Telif hakları için; Kuzey Makedonya Kültür Bakanlığı'na başvurmak gerekmektedir (<http://www.culture.in.mk>).

Fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin bilgilere ise Kuzey Makedonya Endüstriyel Hakların Korunması Ofisi'nden (<http://www.ippo.gov.mk>) ulaşılabilir.

Dağıtım Kanalları

Kuzey Makedonya'da başarılı olabilmek için güçlü yerel bağlantıların olması gerekmektedir. Güvenilir bir acente ya da dağıtım firması ile iletişime geçmek tüm ülkeyi kapsayacak iş bağlantıları için önemli bir çıkış noktası olmaktadır. Bu sayede firmalar, potansiyel pazarlara ulaşabilmekte, iletişim noktası bulabilmekte ve hem ülke içinde hem de ülkenin komşularıyla iş yapabilme becerisine sahip olabilmektedirler.

Ülkede her türlü dağıtım kanalı bulunmakla birlikte sistem, sofistike dağıtım ağına sahip Batı pazarlarından daha yetersizdir. Ülkedeki en önemli pazar, birçok ticari aktivitenin gerçekleştiği başkent Üsküp'tür. Diğer önemli iş merkezleri, Bitola, Prilep, ve Tetovo'da (Kalkandelen) bulunmaktadır.

Reklamcılık K. Makedonya'da en hızlı gelişen hizmet sektörüdür. Hem tüketiciler hem de firmalar reklam ve diğer pazarlama hizmetlerinin ne kadar önemli olduğunu artık fark etmeye başlamışlardır. Ülkede her türlü medya; gazeteler, dergiler, televizyon, radyo, büyük reklam panoları vb. geniş alanlarda kullanılmaktadır.

Ülkede firmalar tarafından tercih edilen reklam şekilleri sırasıyla; yazılı medya, gazete ve dergiler, radyo, büyük reklam panoları-tabelalar, ticari fuarlar, satış geliştirme literatürü (broşür, ilan, katalog vb.) etkinliklere sponsor olma ve televizyondur. Televizyon reklamları çoğu Makedon firması için çok pahalı olduğu için bu yolu genellikle yabancı firmalar, özellikle de tüketim malları için, kullanmaktadırlar.

Belli başlı bütün medya güncellenmiş web sitelerine sahiptir ve giderek büyüyen bir on-line medya çıkışı bulunmaktadır. Sosyal medya ağı da giderek gelişmektedir.

Tüketici Tercihleri

Doğrudan satış Kuzey Makedonya'da çok gelişmemiştir. Doğrudan pazarlama tekniklerinin geliştirilmesine ve tüketiciyi koruyan düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır. Kırsal alanda yaşayan tüketiciler genellikle yerel satıcılarla görüşmeyi daha çok tercih etmektedirler.

K. Makedonya'daki harcanabilir gelir hala diğer Batı Avrupa ülkelerine göre oldukça aşağıdadır. Tüketiciler aşırı derecede fiyatlara duyarlı ve firmalar da mallarını fiyatlandırırken çok dikkatli davranmaktadırlar. İthal malların fiyatları, yerel mallara göre oldukça yüksektir.

Çoğu tüketici için ürünlerin fiyatlarının makul olması birincil faktördür. Bu durum geleneksel dükkanlarda satılan düşük kalitedeki mallara olan ilgiyi devam ettirmektedir. Fikri mülkiyet haklarındaki gelişmelerin yavaş ilerlemesinin bir sonucu olarak da çoğu ürün, tüketicilerin ilgisini çekmek için sahte markalarla satılabilmektedir. Ancak her geçen gün, kaliteye olan ilgi ve iyi kalitedeki mallara daha fazla ücret ödemek isteyen tüketici kesimi artmaktadır.

Finansman ve ödeme koşullarına dikkat etmek ülkede başarılı bir satışı gerçekleştirmek için en önemli noktaları oluşturmaktadır. Çoğu tüketici alışverişlerinde aylık taksitlendirmeyi tercih etmektedir. Yerel firmalar, kalite artırıcı ve destek hizmetlere daha yeni başlamışlardır.

Halihazırda, Türk malları bölgede bilinmekte ve 1990'lı yıllarda yaşanan olumsuz Türk malı imajı yerini giderek kaliteli ve makul fiyatlı Türk ürünlerine bırakmaktadır. K. Makedonya'da, kalitesi giderek yükselmekte olan Türk ürünlerinin fiyatlandırılması açısından dikkat edilmesi gereken nokta, marka düşkünlüğüne rağmen fiyat hassasiyeti yüksek olan bölge tüketicilerinin kafasındaki konumlandırmayı doğru yapabilmektir.

Birçok yerde olduğu gibi K. Makedonya'da da ucuz Uzakdoğu ürünlerinden uzak durma eğilimi bulunmakta iken, İtalya, Almanya, Fransa gibi ülke imajı çok kuvvetli olan devletlerin firmalarına karşı da ölçsüz bir düşkünlük görülebilmektedir. Bu çerçevede, artık gelişmiş Batı ülkelerinin ürün kalitesine ulaşmış olan Türk ürünlerinin avantajının yüksek kalitedeki ürünleri rekabetçi fiyatlarla sunabilmesi olduğu unutulmamalıdır.

Kamu İhaleleri

K. Makedonya'da görev ve yetki alanlarına göre ihaleci kuruluş niteliği taşıyan Bakanlıklara ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

- Altyapı, ulaştırma ve haberleşme alanlarında Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı,
- Çevre projeleri alanlarında Çevre ve Alan Planlama Bakanlığı,
- Sulama barajları alanında Tarım, Orman ve Su İşleri Bakanlığı,
- Enerji ve turizm alanlarında Ekonomi Bakanlığı

Ayrıca, K. Makedonya'da faaliyet gösteren başlıca ekonomik ve ticari kuruluşlara ilişkin liste de aşağıda yer almaktadır.

Başbakanlık	www.vlada.mk
Ekonomi Bakanlığı	www.economy.gov.mk
Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı	www.mtc.gov.mk
Tarım, Orman ve Su İşleri Bakanlığı	www.mzsv.gov.mk
Çevre Bakanlığı	www.moe.gov.mk
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	www.mtsp.gov.mk
Maliye Bakanlığı	www.finance.gov.mk
İçişleri Bakanlığı	www.moi.gov.mk

Merkez Bankası	www.nbrm.gov.mk
Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü (Teknolojik Sanayi Geliştirme)	www.fez.gov.mk
Devlet İstatistik Kurumu	www.stat.gov.mk
Gümrük Müdürlüğü	www.customs.gov.mk
Vergi Dairesi	www.ujp.gov.mk
İş Bulma Kurumu	www.zvrm.gov.mk
Merkez Sicil	www.crm.org.mk
Çalışma Ajansı	www.mtsp.gov.mk
K. Makedonya-Türkiye Ticaret Odası	www.matto.com.mk
K. Makedonya Yatırım Ajansı	www.investinmacedonia.com
K. Makedonya Ekonomi Odası	www.mchamber.org.mk
Kuzeybatı K. Makedonya Ekonomi Odası	www.oemvp.org
K. Makedonya Ticaret Odaları Birliği	www.chamber.org.mk
Sanayi Mülkiyet Koruma Bürosu	www.ippo.gov.mk
Menkul Kıymetler Komisyonu	www.sec.gov.mk
Uzun Vadeli Menkul Kıymetler Borsası	www.mse.org.mk
Menkul Kıymetler Merkez Hazinesi	www.cdhv.org.mk
Halk Banka AD Skopje	Adres: Bul. Mito Hadzivasilev Jasmin BB 1000 Üsküp, K. Makedonya Tel: +389 (0)2 3250 972
İzvozna i Kreditna Banka AD- Skopje	www.ikbanka.com.mk
Komercijalna Banka AD- Skopje	www.kb.com.mk
Uni Banka AD- Skopje	www.unibank.com.mk
Eurostandard Banka AD- Skopje	www.eurostandard.com.mk
İnvest Banka AD- Skopje	www.investbanka.com.mk
Makedonska Banka AD- Skopje	www.makbanka.com.mk
Ohridska Banka AD- Ohrid	www.ob.com.mk
ProKredit Banka AD- Skopje	www.procreditbank.com.mk
Rado Banka AD- Skopje	www.radobank.com.mk
Stopanska Banka AD- Skopje	www.stb.com.mk
Tutunska Banka AD- Skopje	www.tb.com.mk
Alfa Banka AD- Skopje	www.alphabank.com.mk
Sileks Banka AD- Skopje	www.sileksbanka.com.mk
K. Makedonya Kalkınmayı Destekleme Bankası	www.mbdp.com.mk
Avrupa Birliği	www.europa.eu.int
Avrupa Kalkınma Ajansı	www.ear.eu.int
USAID	www.usaid.org.mk
Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası	www.ebrd.com
Dünya Bankası	www.worldbank.org.mk
UNDP	www.undp.org.mk

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım, Hayvancılık ve Orman

Ülkenin uygun iklim şartları, gelişmiş bir tarım sektörünün oluşumuna yol açmıştır. Ülkede işlenebilir toprak 1,3 milyon hektardır. Makedon Hükümeti, yerli, yabancı yatırımlar, ekonominin büyümesi ve gelişmesi için tarımı hedef sanayi olarak belirlemiştir.

Tarım, ormancılık, balıkçılık ve gıda işleme de dahil olmak üzere K. Makedonya'daki tarım GSYİH'nin %10'unu oluşturmakta ve işgücünün % 16,'sını istihdam etmektedir.

1990'lı yılların başında Eski Yugoslavya'nın dağılması, geleneksel pazarlarını kaybeden K. Makedonya çiftçilik sektörünü imalat sektörü kadar olmasa da kötü etkilemiştir. 1999'da yürürlüğe giren kanun, bireylere toprak mülkiyeti hakkı tanımaktadır. Kanun uzun vadeli toprak kiralama hakkı ve işlenebilir toprak için 40 yıla, hayvancılık yapılacak toprak kullanımı için 20 yıla varan vergi muafiyetleri vermektedir.

Ülke erken sezon meyve ve sebze üretimi gibi katma değeri yüksek ürünlerle ihracatını arttırma potansiyeline sahiptir. Bununla beraber K. Makedonya gıda ihtiyacının büyük bir kısmını ithalatla karşılamaktadır. K. Makedonya'nın tarım ürünleri ticaretinde AB Ülkeleri, Batı Balkan Ülkeleri ve komşu ülkeler olan Bulgaristan ve Yunanistan başta gelmektedir. K. Makedonya'nın belli başlı ihraç ürünleri; tütün, şarap taze ve işlenmiş sebze ve meyve ve kuzu etidir. Belli başlı ithal ürünleri ise et, tütün, yağlı tohumlar ve hububattır.

Hükümet tarım sektörünü, ülke ekonomisinin bir dinamosu olarak görmekte ve kanun ve uygulamalarını AB kurallarına uygulamaya çalışmaktadır. 2009 Ocak ayından bu yana, gıda ürünlerine uygulanacak sağlık ve hijyen şartlarını belirleyen bir kanunla, her tarım kuruluşu HACCP standartlarına uygun üretim ve/veya ticaret yapmakla mecbur kılınmıştır.

Organik tarım, bir diğer gelişmekte olan ve potansiyel barındıran bir sektördür. 2009'da kabul edilen bir kanunla organik tarım şartları AB standartları ile harmonize edilmiş, Hükümet çiftçilere finansal destekte bulunmuş ve organik tarım konusunda tüketicilerin farkındalığını arttırmak için ciddi bir ulusal kampanya başlatmıştır. Ülkede 600 civarında organik tarım çiftliği bulunmakta ve bu çiftliklerde çoğunlukla hububat yetiştirilmektedir.

Ülkede sebze üretimi ihracat odaklıdır. Üretilen %80 sebze taze, konserve ya da işlenmiş olarak ihraç edilmektedir. Sebze üretimi daha çok ülkenin güney ve doğu kısmında yoğunlaşmıştır. Üretimin %75'ten fazlası açık alanlarda yapılmakta, %20'si plastik tüneller ve diğerleri seralarda yetiştirilmektedir. Yetiştirilen ilk üç sebze çeşidi; domates (%50'den fazla), biber ve lahanadır.

Ülkedeki tarım sektörünün en önemli sorunu yeni araç-gereçlerin yetersizliği ve standartların AB standartlarından uzak olmasıdır. K. Makedonya tarımının kalite ve miktar olarak artması için tarım makineleri ve aletleri, et ve süt ürünleri aletleri ve veterinerlik aletleri ve donanımlarının sağlanması gerekmektedir. Yerel tarım makineleri üretimi çok sınırlı olup, çoğunluğu ithalata dayalıdır.

Ayrıca, atık arıtma ve atma, hijyen, hayvan sağlığı ve çevre standartlarına uyum konularında ülkenin halen ciddi eksiklikleri bulunmaktadır.

Sanayi

Gıda ve içecek işleme, taze sebze ve meyve K. Makedonya'nın en önemli tarım sanayii kollarıdır. İşlenmiş gıdalar hem yarı işlenmiş (dondurulmuş, kurutulmuş, konsantre edilmiş gıdalar) hem de tam işlenmiş gıdaları (konserve ve korunmuş gıdalar) içermektedir. İşlenmiş gıda ürünlerinin % 75'ten fazlası, çoğunluğu AB ve komşu ülkeler olmak üzere ihraç edilmektedir.

Gıda işleme sanayinde en önemli ham madde kırmızıbiber, domates, vişne, elma ve eriktir. Gıda ve içecek endüstrisi önceki başarılar ve potansiyel göz önünde tutulduğunda K. Makedonya'da umut veren en önemli sektörü oluşturmaktadır. Gıda işleme sektörü daha çok özel firmaların elindedir.

K. Makedonya yıllık olarak, çoğu iç tüketim için bira ve şarap üretmektedir. Üsküp, Prilep ve Bitola'da bira fabrikaları bulunmaktadır. Ülkenin kuzey bölümü kırmızı şarap, sıcak güney bölümü ise beyaz şarap için uygun koşullara sahiptir. Şarap ihracatı genellikle fıçılarla olmakla birlikte, son yıllarda giderek artan sayıda küçük şarap üreticisi şişelenmiş şarap ihraç etmeye başlamıştır. Üretilen şarabın %60'ından fazlası başta AB Ülkeleri, eski Yugoslav Cumhuriyetleri, Rusya ve ABD'ye ihraç edilmektedir.

Madencilik

Yeraltı kaynakları açısından oldukça zengin olan K. Makedonya'da madencilik ve metalürji sektörü halen kapasitesinin altında çalışmaktadır.

Sektördeki firmaların teknolojisinin yenilenmesi ve enerji tasarrufu sağlayacak teknolojilere geçiş düşünülmektedir. Özellikle kurşun ve çinko üreten tesislerin yenilenmesi gerekmektedir. Maden ve metalürji üretiminin yarısından fazlası AB ülkelerine ve ABD'ye ihraç edilmektedir.

Enerji

K. Makedonya'daki enerji pazarı, liberalleşme, bölgesel işbirliği ve enerji üretiminin yeniden yapılanması sayesinde geniş kapsamlı olarak yeniden şekillenmiştir. 1994'ten beri ülkedeki elektrik kullanımı yıllık olarak %3 oranında artmaktadır. 2006 yılında K. Makedonya elektrik kurumu ESM (Elektrostopanstvo na Makedonija), Avusturyalı EVN firması tarafından satın alınarak özelleştirilmiştir.

Ülkede, Selanik limanında başlayıp Üsküp'teki OKTA rafinerisinde sonlanan ve yıllık 2,5 milyon tonluk petrolün depolanabileceği bir petrol boru hattı bulunmaktadır. OKTA rafinerisi, zamanında güney Yugoslavya'nın petrol ihtiyacını gidermek amacıyla kurulmuş olup, bugün sadece ülke için gerekli olan 1 milyon ton petrolü değil, komşu ülkelere de ihraç edilen petrolü

rafine emektedir. OKTA'dan Kosova ve Sırbistan'a petrol boru hattı döşenmesi de gündemde olan bir diğer projedir. Koridor 10'a paralel giden Üsküp-Selanik boru hattına ek olarak ABD Konsorsiyumu AMBO (Albanian-Macedonian-Bulgarian-Oil), doğu-batı Koridor 8 hattında, Bulgaristan'ın Karadeniz'deki Burgaz limanı ile Arnavutluk'un Adriyatik'deki limanı Vlore'yi bağlayacak yeni bir petrol boru hattının yapılmasını önermiştir. Bu hattın gerçekleşmesi ile Hazar Bölgesi petrolünün Batı Avrupa ve ABD pazarlarına taşınması kolaylaştırılmış olacaktır.

K. Makedonya'da ülke çapında doğal gaz boru hattı döşenmesi ve dağıtılması üzerine inşaatlar yürütülmektedir. Şu anda K. Makedonya küçük oranda doğal gaz ihtiyacını Rusya ve Bulgaristan'dan temin etmektedir. Rus gazını Bulgar sınırından Üsküp'e taşıyan doğalgaz boru hattı ise halihazırda inşa edilmiştir. Bu boru hattı şimdilik endüstriyel kullanıcılara hizmet vermekte olup, şehirlerde kullanım amacıyla birkaç pilot çalışma başlatılmıştır. Ayrıca, Makedon Hükümeti bu hata diğer Makedon şehirlerini de bağlamayı hedeflemektedir.

Hizmet Sektörleri

Turizm

Ülkede turizm sektörü ihracat ve yatırım alanında birçok imkan sunmakta ve geleceğe yönelik de önemli bir sektörü oluşturmaktadır. Ülkenin coğrafi konumu, yumuşak iklimi, tarihi ve dini mekanları turizm sektörünün gelişimi için güzel imkanlar yaratmaktadır.

Ülkede Roma, Ortaçağ ve Osmanlı döneminden kalma tarihi eserler mevcuttur. Aynı zamanda ülkede birçok termal su kaynağı ve dağ turizmi açısından uygun olanaklar bulunmaktadır. Ülkede iki bin metrenin üzerinde yüksekliğe sahip 16 dağ bulunması kış turizmi olanaklarını artırmaktadır.

K. Makedonya'da 80.000 üzerinde yatak kapasitesi bulunmaktadır. Ülke turistleri çekecek Ohri, Prespa ve Dojran Gölleri gibi birçok doğal güzelliklere, kamping, tırmanma ve kış sporlarının yapılabilirdiği yüksek dağlara sahiptir. En çok ziyaret edilen yer, ülkeye gelen turist sayısının yaklaşık % 80'i ile Ohri Gölü'dür. Ohri, doğal güzelliği ile UNESCO tarihi/kültürel miras korumasına alınmış bir şehirdir. Ülkede çoğu otel ve turistik tesisin, özellikle de su sporlarına uygun Ohri sahillerindeki tesisler, kayak merkezleri olan Mavrovo, Shara ve Pelister'deki yolları, kayak pistleri, teleferik ve oteller onarıma ve iyileştirilme ihtiyacı duymaktadır.

Turizm sektörünün en önemli problemleri kur politikasından kaynaklanan fiyat rekabeti, sektördeki özelleştirmenin yavaş ilerlemesi ve yatırım yetersizliğidir. En fazla turist geldiği ülkeler; eski Yugoslavya Cumhuriyetleri, Bulgaristan, Yunanistan, Almanya, Hollanda ve İtalya'dır.

Bilişim ve Telekomünikasyon

Bilgisayar ve bilişim teknolojileri sektörü ülkede hızla gelişmektedir. Ülkede bu sektörde, bireysel bilgisayarların kuruluş, satış ve bakım aşamalarından, ağ oluşturma, sistem bütünleştirme, yazılım geliştirme, internet servisi sağlama, web tasarım, multimedya, danışmanlık ve eğitim alanlarına kadar hizmet sunmak mümkündür. Bu konuda dünyanın en önde gelen firmaları (Microsoft, Cisco, IBM, Oracle, Compaq, Hewlett Packard, Dell, Sun

Microsystems, Apple, Lotus gibi) ülkede şubeler, dağıtımçılar, toptancılar ve ortaklıklar aracılığıyla bulunmakta, ürün ve hizmetlerini satabilmektedirler.

Ekonomik reformların bir parçası olarak haberleşme sektörü de liberalleştirilmiş ve zorunlu olarak özelleştirilmiştir. Özellikle internet hatları ve hizmetleri geliştirilmiştir. Rekabet daha çok altyapı temelinde olsa da gerçekleştirilen düzenlemelerle, toptan satış pazarında gözle görülen bir kullanım artışı sağlanmıştır. Gelişen internet hızı, televizyon yayını gibi, yeni internet temelli hizmetlerin ve dolayısıyla kullanıcı sayısını da arttırmıştır. Dijital televizyon yayınları ülkenin geneline yaygınlaştırılmış durumdadır.

Cep telefonu pazarında rekabet oldukça kuvvetlidir. 2005 yılında kabul edilen bir kanunla elektronik haberleşme konusuna düzenleme getirilmiş, üç cep operatörü firması arasında ciddi bir rekabet başlatmıştır; T-Mobile (Alman), One (Sloven, eski Yunan) ve VIP (Avusturya).

Milli telekomünikasyon şirketi 2001 yılında hisselerinin %51'i Macar Matav firmasına satılarak özelleştirilmiştir. Yeni düzenlemelerle birlikte, özellikle sabit telefon hattı pazarında, özel firmaların şanslarının daha da artacağı beklenmektedir.

Müteahhitlik

Komünist dönem boyunca Makedon firmaları özellikle Ortadoğu ülkeleri ve gelişmekte olan ülkelerde büyük inşaat projelerinde yer almışlardır. Bu nedenle K. Makedonya bu sektörde bilgi birikimi ve iş gücü açısından önemli bir tecrübeye sahiptir.

K. Makedonya'da inşaat endüstrisi özellikle sivil mühendislik ve hidro-inşaat alanlarında modern teknoloji ve kalifiye işgücü bulunmaktadır. Bu sebeple K. Makedonya, önemli bir inşaat hizmetleri sağlayıcısıdır. Yerel firmalar küçük-büyük çaplı projelerle Merkezi Avrupa'da, Ortadoğu'da ve Rusya'da hizmet vermektedirler. Makedon firmaları, Rus pazarında etkin olarak yer almakta, Almanya ve İtalya'da da AB projelerine katılmaktadırlar.

İnşaat sektörü GSYİH'nin %5-8'ini oluşturmaktadır. Yapı malzemeleri üreticileri verilerine göre, inşaat sektörü hızla büyümeye devam etmektedir. Aynı zamanda K. Makedonya Kosova ve Arnavutluk'a yapı malzemeleri temin eden baş tedarikçi ülkedir.

Makedon inşaat firmaları çok yönlü ve yetenekli firmalardır. Otoyolların, sivil ve askeri havalimanlarının, köprülerin, gökdelenlerin, sanayi tesislerinin, barajların, tünellerin, sulama, su rezervi ve kanalizasyon sistemlerinin, arıtma tesislerinin tasarımı ve inşasını gerçekleştirebilecek kapasitededirler. Makedon inşaat firmaları yerel projelerde uzmanlık eğitimi, yatırım programları, mühendislik ve teknik uzmanlık gözetimi hizmetleri de vermektedir.

Lojistik

K. Makedonya Balkan Bölgesinin anahtar karayolu ve demiryollarının geçtiği merkezde yer almakta olup, bu açıdan komşu ve AB ülkeleri ile kara ve demir yollarının inşasını geliştirmek durumundadır. Ülke, Güney komşusu Yunanistan ile yaşanan siyasi yüksek tansiyon dış ticaretin özellikle Arnavutluk ve Bulgaristan'a yönelmesine sebep olmuştur. Bu yüzden de bu ülkelerle olan kara ve demir yolları hatlarının çoğaltılması ve mevcut olanların da yenilenmesine Makedon Hükümeti açısından öncelik verilmiştir.

Ülkede ulaştırma konusunda yürütölen inşaat projelerinde, ekipman ve hizmet temini, teknik destek gibi alanlarda oldukça fazla iş yapabilme olanakları bulunmaktadır. Ülkede gerçekleştirilen iyileştirmelerle bu yolların engellerinin kaldırılmasına ve inşaatların tamamlanmasına ağırlık verilmektedir. Ülkenin altyapısı, ciddi şekilde geliştirme ve yenileme gereksinmesi duyulmasına rağmen, Yunanistan hariç diğer bölge ölkelerinin altyapılarından daha iyi durumdadır.

Birçok yabancı havayolu şirketi Türk Havayolları-THY de dahil olmak üzere Üsküp havalimanına uçmaktadır. Ancak ülkenin, sınırlı havayolu ulaşım hattı ve rekabete kapalı hava taşımacılığı olduğunu söylemek mümkündür.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

K. Makedonya'daki zaman kavramının ve çalışanların sosyal olarak işe bakışlarının Türkiye'deki iş kültüründen farklıdır. K. Makedonya'daki herhangi bir firmayla iş ilişkisine girerken beklentilerin doğru oluşturulması, daha sonrasında oluşabilecek yanlış algılamaların ve sorunların baştan önlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Ülkedeki sosyal kültür ve iş kültüründe kurulan özel ilişkilerin önemi de büyüktür. Özellikle keyfi uygulamalarla karşılaşıldığında kurulan bu ilişkiler mevzuatın gerektiği gibi uygulanması hususunda etkili olabilmektedir.

Ticaret açısından en dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi, ülkedeki zayıf sermaye birikimi nedeniyle uluslararası kabul görmüş ödeme şekillerini uygulamakta karşılaşılan zorluklardır. K. Makedonya'daki firmaların çoğu akreditif vb. uluslararası teamüllerden farklı olarak çeşitli şekillerde zamana yayılmış ödeme koşulları talep etmekte, çoğu zaman da bu konuda sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir.

Ancak, bu durum genel olarak Bölgedeki iş kültürünü yansıtmakta olup, gerek K. Makedonya'da gerekse diğer Balkan Ülkelerinde ticaret yapmak için bu ve benzeri durumları göze almak gerekmektedir.

Para Kullanımı

Ülkede 10 Mayıs 1993 yılından bu yana Denar (MKD) kullanılmaktadır. Makedonya Merkez Bankası Denar'ın kurunu Avroya göre saptamaktadır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Makedonya Cumhuriyeti Türk vatandaşlarından vize istememektedir.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Yeni Yıl	1-2 Ocak
Ortodoks Noeli	7-8 Ocak
Dünya Kadınlar Günü	8 Mart
Ortodoks Paskalyası	Nisan
İşçi Bayramı	1-2 Mayıs
İlinden Ayaklanması Günü	2 Ağustos
Bağımsızlık Günü	8 Eylül
Kurban ve Ramazan Bayramları	

Bu konuda dikkat edilmesi gereken husus, bu tatiller hafta sonuna denk geldiğinde Hükümet özel bir açıklama ile birkaç gün öncesinden tatili başlatabilmektedir. Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı'nın (www.mtsp.gov.mk) web adresinden detaylı bilgilere ulaşılabilir.

Ülkede uygulanan çalışma saatleri ise aşağıda belirtilmektedir:

Kamu Kuruluşları:

Pzt-Cuma: 7:00-15:00 ya da 7:30-15:30

Devlet Daireleri:

Pzt-Cuma 8:00-15:00 ya da 9:00-16:00

Özel Kuruluşlar:

Pzt-Cuma 8:00-16:00 ya da 8:30-16:30

Bankalar:

Pzt-Cuma 7:30-19:30

Cts 8:00-13:00

Mağazalar:

Pzt-Cuma 8:00-20:00/21:00

Cts 8:00-15:00

Yerel Saat

Makedonya'da yerel saat, Kışları GMT+1, Yazları GMT+2 olarak uygulanmaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Yabancı sermayeli şirketlere yönelik şirket kurulumu ve vergi hukuku açısından bir ayrımcılık, özel bir kısıtlama bulunmamaktadır.

Şirketler Kanunu, beş tür şirket tanımlamaktadır: Kollektif Şirket, Komandit Şirket, Limited Şirket, Anonim Şirket ve Hisseli Komandit Şirket.

Şirket Kurma Prosedürleri

Kuzey Makedonya’da şirket faaliyetlerini düzenleyen temel kanun olan Şirketler Kanunu 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. Şirketler Kanunu, şirket türlerini, şirket kurma ve faaliyet koşullarını ve süreçlerini belirler. Yabancı yatırımcılar Makedon vatandaşlarıyla aynı haklara sahiptir. Yabancı yatırımcılar için aleyhte veya lehte ayrıcalıklı bir düzenleme bulunmamaktadır.

2006 yılında tüm şirket kayıtlarını yapmak ve Ticaret Sicilini tutmak üzere Merkezi Kayıt (Central Register) oluşturulmuştur. Merkezi Kayıt, “Tek Durak Hizmet Sistemi” ilkesine göre çalışmakta olup şirket kurulumuna dair tüm işlemler Merkezi Kayıt tarafından yerine getirilmektedir. 2014 yılında getirilen bir düzenleme ile, tüm şirket kurma ve daha sonra şirket bilgilerinde değişiklik başvuruları Merkezi Kayıt idaresi tarafından yetkilendirilmiş mali müşavirler/avukatlar tarafından yürütülmektedir.

Şirket kayıt işlemleri ücretsiz olmakla birlikte fiilen bu mali müşavirler kendilerinden en az 3 ay süreyle hizmetleri alınmasına yönelik sözleşmeler imzalatmaktadır. Muhasebe hizmetlerinin bedeli aylık en az 3000 Makedon Denarı (50 Avro) olup şirketin büyüklüğü ve işlem sayısına göre artmaktadır. Esasen şirket kurulum sürecinde verilen danışmanlık, belgelerin tercüme giderleri, ana sözleşmenin yazılması vb. dahil şirket kurulum gideri yaklaşık 500 Avro tutmaktadır.

Şirket kurma sürecinde ilk olarak alternatif üç şirket unvanı seçilir. Bu unvanlardan Şirketler Sicili’nde daha önce kaydedilmemiş olan biri belirlenip rezerve edilir.

İkinci olarak şirket ana sözleşmesi imzalanır. Ana sözleşmede ortaklık yapısı, şirketin yürüteceği faaliyetler ve meslek grubuna ait Nace kodu da belirtilir, şirketin tescilli merkez adresi yazılır, ortakların adresleri ve meslekleri gibi bilgiler, atanan şirket müdürü, şirket sermayesi ve ödeme zamanı (sermaye şirket kuruluşunda ya da kaydolduktan sonra en geç bir yıl içinde ödenebilir) belirtilir.

Şirket kurma işlemleri için ortakların yeminli tercümeli pasaport örnekleri gereklidir. Yetkili mali müşavirler/avukatlar bu belgelerle internet üzerinden şirket kurma başvurularını yaparlar. Böylelikle her tür şirket başvuruyu müteakip 4 saat sonra (fiilen bir veya iki gün içinde) kurulabilir.

Merkezi Kayıt, kurulan şirketi Ticaret Siciline kaydeder; şirkete özel bir şirket kimlik numarası verir; Kamu Gelirleri Ofisi'nden şirkete vergi numarası alır; şirketin banka hesabını kayda alır. Kurulan her şirkete ayrıca kamu kurumlarındaki işlerini internet üzerinden yürütmek üzere bir elektronik sertifika verilir.

Kayıt olan şirketler aşağıdaki işlemleri yerine getirmelidir:

- Banka hesabını etkinleştirmek,
- KDV numarası almak için Kamu Gelirleri Ofisi'ne kaydolmak (Kamu Gelirleri Ofisi'ne KDV mükelleflğine başvuru yapılırken muhakkak ofis kira sözleşmesi de ek olarak verilir),
- Şirket çalışma saatlerini Merkezi Kayıt'ta kaydettirmek,
- Çalışma Ve Sosyal Politika Bakanlığı Çalışma Müfettişliği'ne şirketin faaliyete başladığına dair bildirim yapmak,
- Yabancı yatırımlar için, yabancı yatırımı Merkezi Kayıt içinde kaydettirmek.

Kayıt şirket sermayesi yatırıldıktan/ödedikten sonra en geç 60 gün içinde yapılması gereklidir. Yabancı yatırımcı olarak kaydolması için şirket ortaklarının en az %10 hisse payı ve karar verme hakkı olması gerekir. Eğer şirket ortaklarından biri %5 hisse payı/mevduat hakkına sahipse, o ortak yabancı yatırımcı olarak kaydolamaz.

Şube Açma Şartları

Kendi ülkesi Ticaret Sicilinde kayıtlı bir şirket Kuzey Makedonya'da şube açabilir. Şube, ana şirket adını ve adresini kullanabilir, ana şirketle aynı faaliyetleri ana şirket adına yürütebilir. Sonuç olarak da ana şirket, şubesinin faaliyetlerinden tam olarak sorumludur.

Kuzey Makedonya'da birden fazla şube açılırsa Ticaret Sicilinde bir ana şube belirlemek zorunlu olup diğer şubelerin unvanında merkez şubenin unvanına yer verilmek zorundadır. Şahıs şirketi olan yabancı şirketler, Kuzey Makedonya'da sadece bir adet şube kurabilir.

Şube açmak için yetkili mali müşavirler/avukatlar aracılığıyla Merkezi Kayıt'a başvurulmalıdır. Başvuruda aşağıdaki belgeler gereklidir:

- Şirketin kuruluş tarihi ve ortaklarını gösteren Ticaret Sicili kaydı örneği-Tarihi 3 ay'dan eski olmayacak şekilde,
- Şirketin imza sirküleri – Noter onaylı nüshası ve tarihi 3 ay'dan eski olmayacak,
- Şirketin ana sözleşmesinin apostilli örneği,
- Şirketin yetkili organlarının aldığı şube açma kararı,
- Şube işlerini yürütecek yetkililerin listesi,
- Ana şirket ülkesi yetkili otoritelerince düzenlenmiş şirket kredi derece belgesi,
- Şubenin yürüteceği faaliyetlerin tanımı.
- Vergi lehvası-mali müşavir imzalı,
- Kurumlar vergi beyannamesi-mali müşavir imzalı,

Temsilcilik Açma Şartları

Yabancı şirketler Kuzey Makedonya’da temsilcilik ofisi açabilir. Temsilcilik ofisinin tüzel kişiliği yoktur. Temsilcilik ofisi, sadece araştırma yapma, bilgi toplama gibi faaliyetler yürütebilir; ticari faaliyetler yürütemez. Temsilcilik ofisi, Merkezi Kayıt’ta bulunan yabancı şirketlerin temsilcilik ofisleri Siciline kayıt yapılır.

Kayıt için gerekli belgeler:

- Şirketin adı, kayıt adresi ve yürütülecek faaliyetleri içeren başvuru belgesi,
- Ana şirketin sicil kaydının onaylı örneği,
- Şirket yetkili Orhanlarının aldığı temsilcilik ofisi açma kararı ve temsilcilik ofisine bir idarecinin atanmasına dair karar,
- Temsilcilik ofisi yöneticisinin pasaport fotokopisi,
- Temsilcilik ofisinin çalışma programı,
- Şirketin temsilcilik ofisinin faaliyetlerinden doğacak tüm sorumlulukları kabul ettiği dair noter onaylı beyanı,

Merkezi Kayıt, başvurudan itibaren 5 gün içinde kararını verir.

Şirket Feshi

Şirketler iki şekilde feshedilebilir: Ortakların feshetme kararı ya da mahkeme kararıyla iflas.

Ortaklar şirketi feshetme kararı almaları durumunda bu kararı Ticaret Siciline kaydettirirler. Bu başvuru üzerine Sicil Mahkemesince bir Tasfiye Memuru atanır. Tasfiye memuru bundan sonraki süreçte şirketi yönetir. Tasfiyeye ilişkin 15 gün ile 30 gün arasında askıda kalacak bir tasfiye ilanı yayımlanır. Alacaklıların alacakları ve vergi yükümlülükleri ödendikten sonra şirketin kalan varlıkları ortaklara şirket ana sözleşmesine uygun olarak dağıtılır.

Tasfiye edilen şirket Ticaret Sicilinden silinir, ancak şirketin belgeleri 10 yıl süreyle saklanır. Şirket fesih işlemleri 5-6 aydan birkaç yıla kadar değişen süreler alabilir.

FAYDALI LİNKLER:

Ekonomi Bakanlığı: <http://www.economy.gov.mk/>

Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı: www.mtc.gov.mk

Maliye Bakanlığı: www.finance.gov.mk

Kuzey Makedonya Merkez Bankası: <http://www.nbrm.gov.mk/>

Kuzey Makedonya Yabancı Yatırımlar Ajansı: <http://www.investinmacedonia.com/>

Kuzey Makedonya Çalışma Ajansı: <http://www.zvrm.gov.mk/>

Kuzey Makedonya İstatistik Kurumu: <http://www.stat.gov.mk/>

Kuzey Makedonya-Türkiye Ticaret Odası: <http://www.matto.com.mk/>

Kuzey Makedonya Ekonomi Odası: <http://www.mchamber.mk/>

Gümrük İdaresi: <http://www.customs.gov.mk/>

Kamu Gelirleri Ofisi: <http://ujp.gov.mk>

Public Enterprise for State Roads: <http://www.roads.org.mk/>

Chamber of Certified Architects and Certified Engineers: www.komoraaoi.mk

Yatırım Teşvik Mevzuatı

Kuzey Makedonya'da yatırımcıya verilen teşvikler aşağıda gösterilmektedir:

	TEDBİR	FİNANSAL DESTEK	UYGULANMA SÜRESİ
1.	Yeni istihdam için finansal destek	Ödenen aylık net maaşın %20'si. Çalışan başına yıllık maksimum tutar 4.400 Avro'dur. Asgari ücretten en az% 50 daha fazla net maaşı olan yeni istihdamlar için verilir. Yani 18.000 Denar'dan fazla olan maaşlar için verilir.	Finansal destek 5 yıl boyunca ödenecek.
2.	Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde kayıtlı tedarikçilerle işbirliği kurulması ve geliştirilmesi için finansal destek	Mali destek, son yıldaki toplam üretim girdisinin %15'inin Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde kayıtlı tedarikçilerden olması koşuluyla, tamamlanmış tedarikin toplam değerinin %1'ine tekabül etmektedir. Yıllık maksimum tutar 300.000 Avro.	Finansal destek 7 yıla kadar sürebilir.
3.	Teknolojik araştırma ve geliştirme bölümleri kurmak için finansal destek	Yeni araştırmalar için% 20, endüstriyel araçlar için% 20, araç ve gereçler, binalar ve arsalar için yatırım maliyetleri, sözleşme araştırmaları, teknik bilgiler, patentler, ek maliyetler ve araştırma projesi ile doğrudan ilgili diğer işletme maliyetleri için (malzemeler, sarf malzemeleri ve benzeri ürünler için) toplam onaylanabilir maliyetlerin% 50'sine kadar. Proje başına maksimum yardım 1.000.000 Avro'ya kadardır.	Finansal destek 5 yıla kadar sürebilir.
4.	Makedonya Cumhuriyeti için önemli ekonomik çıkar sağlayan yatırım projeleri için mali destek: En az 4.000.000 Avro ve en az 300 kişi yeni istihdamı olan yatırım En az 20.000.000 Avro yatırım	Elde edilen: 1. Çalışanların maaşlarından ödenmiş kişisel gelir vergilerinin iadesi. 2. Ödenmiş gelir vergilerinin iadesi. 3. Gerçekleştirilmiş yatırım tutarının %10'u. Maksimum 1.000.000 euro'ya kadar. 4. İşçi başına destek: - 300 kişiye kadar istihdam için kişi başına 2.000 Avro - 301'den 500'e kadar kişi başına 3.000 Avro - 501'den 1.000'e kadar kişi başına 3.500 Avro - 1.001'den 2.000'e kadar kişi başına 4.000 Avro. 5. Yatırım tutarına bağlı destek: - 50 milyon Avro'ya kadar olan toplam onaylanabilir yatırım maliyetlerinin %50'sine kadar, - 50 milyon Avro'dan 100 milyon Avro'ya kadar yatırım için toplam onaylanabilir yatırım maliyetlerinin %25'ine kadar,	- 1.ve 2. destekler 10 yıla kadar sürmektedir. - 3. destek 3 yıla kadar sürmektedir. - 4. ve 5. destekler yıllık olarak tek sefere mahsus ödenmektedir.

		- 100 milyon Avro ve üstü bir yatırım için toplam onaylanabilir yatırım maliyetlerinin %17'sine kadar.	
5.	Sermaye yatırımlarının ve gelirlerinin büyümesi için finansal destek - makine ve ekipman alımı için ya da faaliyet için gerekli olan yapı ve arazi için başlangıç ya da ek yatırımlar.	Gerçekleşen yatırımın % 10'u oranında nakit destek verilir. Destek tutarı toplam 1.000.000 Avro'yu aşamaz.	Destek yıllık ödenir ve en fazla 5 yıla kadar sürebilir.
6.	En az 50 çalışanı olan zor durumdaki (iflas veya tasfiye) işletmelerin mal varlıklarının satın alınması için maddi destek	Mali desteğin maksimum yıllık tutarı, işletme tesisinin maddi varlıklarını satın almak için gerçekleşen maliyetlerin %10'udur, ancak 1.000.000 Avro'yu geçemez.	Tek seferlik ödenir.
7.	Piyasa rekabetçiliğini arttırmak için finansal destek – piyasanın gelişmesi için	Onaylanabilir yatırım maliyetlerinin %10'u kadar finansal destek, ancak yılda 1.000.000 Euro'dan fazla değil.	Finansal destek yıllık ödenir ve en fazla 5 yıla kadar sürebilir

Söz konusu teşviklerden yararlanabilmek için aşağıdaki koşullara uyulmalıdır:

- Bir üretim faaliyeti yürütülmelidir.
- Geçen yıl, önceki 3 yıla göre (eğer faaliyete geçeli 4 yıldan daha kısa bir süre olmuşsa faaliyete geçtikten sonraki yıllara göre) gelir artışı sağlanmış olmalıdır.
- Geçen yıl içinde, önceki üç yılın ortalamasına göre (eğer faaliyete geçeli 4 yıldan daha kısa bir süre olmuşsa faaliyete geçtikten sonraki yılların ortalamasına göre) çalışan sayısı ortalaması artmış olmalıdır.
- Desteğe konu çalışanlar Kuzey Makedonya Cumhuriyeti vatandaşı olmalıdır.

Yatırımcılar, (<http://calculator.konkurentnost.mk/>) web sayfasından alabilecekleri yaklaşık destek hesabını yapabilirler.

Diğer taraftan, Kuzey Makedonya'da yatırımcılarımızın dikkatle değerlendirmesi gereken Teknolojik Sanayi Geliştirme Bölgelerinde (serbest bölgeler) yukarıda sayılanlara ek teşvikler uygulanmaktadır. Kuzey Makedonya'daki Teknolojik Sanayi Gelişme Bölgeleri aslında Türkiye'deki serbest bölge uygulamalarından farklı olarak, seçilmiş bazı sektörlerde sadece üretim yapılması üzerine tasarlanmıştır.

Söz konusu bölgelerde sadece ticari faaliyette bulunacak firmalar çalışmamakta, bu bölgelerde yapılacak üretimin de iç piyasa yerine ihracata yönelik olması gerekmektedir. Bu bölgelerde yüksek teknolojiye sahip yatırımlara izin verilmekte olmakla birlikte son zamanlarda tekstil-konfeksiyon sektöründeki yatırımlara da izin verilmeye başlanmıştır.

Teknolojik Sanayi Geliştirme Bölgesi (Technological Industrial Development Zone) olarak adlandırılan Kuzey Makedonya serbest bölgelerinde yukarıda sayılan teşviklere ilave olarak aşağıdaki teşvikler uygulanmaktadır:

- Kurumlar vergisi ile gelir vergisinden 10 yıl boyunca muafiyet sağlanmaktadır.
- Bölgedeki yatırımcılar hammadde, makineler ve parçaları ve ilgili ürünler için KDV ve gümrük vergilerinden muaf tutulmaktadır.
- Bölgedeki araziler çok düşük fiyatlarla ve 50 yıllık uzun dönemli kiralama (leasing) imkanı ile yatırımcılara sunulmakta, bu sürenin 99 yıla kadar uzatılabilmesi mümkün bulunmaktadır.
- Bölgede yatırım yapan firmalar için gerekli altyapı hizmetleri (doğal gaz, su, kanalizasyon ve elektrik) ilgili vergilerden muaf olarak sağlanmaktadır.
- Yatırımcılar inşaat izinleri konusunda ödenmesi gereken ücretlerden de serbest bölgelerde muaf bulunmaktadır.
- Bölgede Gümrük Müdürlüğü mevcuttur.
- Ancak, serbest bölgedeki bir şirketin yararlanabileceği teşvik miktarı şirketin toplam yatırım tutarının %50'sini geçemez. Yapılan yatırım tutarının %50'si kadar teşvik uygulanmasından itibaren serbest bölge dışındaki şirketler gibi vergiye tabi olunur.

Sosyal Güvenlik Uygulamaları

İstihdam ilişkisi, İşçi-İşveren İlişkileri Kanunu'na uygun olarak yapılan bir bireysel istihdam sözleşmesiyle düzenlenir. Sözleşmede; taraflar, başlama tarihi, işçinin görevleri ve işin yürütüleceği yer, iş süresi, çalışma saatleri, tatiller ve diğer izinler, ücret ve ödeme süresi ve iş koşullarını belirleyen genel mevzuatın listesi bulunmalıdır.

2018 Aralık ayı itibariyle Kuzey Makedonya'da ortalama brüt aylık ücret 37.704 Makedon Denarı (615 Avro), ortalama net aylık ücret 25.784 Makedon Denarı (420 Avro) olmuştur. Asgari ücret ise sektörlere göre değişmekte olup tekstilde aylık net 9.000 Makedon Denarı (147 Avro), diğer sektörler için net 12.000 Makedon Denarıdır (196 Avro).

Ücret aylık olarak ya da daha kısa sürelerde ödenebilir. Sosyal güvenlik payları ve gelir vergisi ücret ödenirken işveren tarafından brüt maaştan kesilir ve ilgili yerlere ödenir. Yürürlükteki sosyal güvenlik ödemeleri brüt maaşın %27,5'ine tekabül etmektedir.

Bunlar:

- 18,4% emeklilik ve işgörmezlik sigortası
- 7.4% sağlık sigortası
- 1.2% işsizlik sigortası
- 0.5% ilave sağlık sigortası.

İşçi-İşveren İlişkileri Kanunu'na göre, aşağıdaki durumlarda iş sözleşmesi sona erdirilebilir:

- İşçi ve işverenin anlaşmasıyla,
- Belirli süreli istihdamda sürenin sona ermesiyle,

- Taraflardan birinin ölmesi ya da şirketin iflası durumunda,
- Mahkeme kararıyla,
- Taraflardan birinin yasal dayanaklarını açıkça belirttiği bir fesih bildirimiyile.

Çalışma Saatleri ve Fazla Mesai

Çalışma İlişkileri Kanunu'na göre, tam zamanlı çalışma süresi haftada 36-40 saat arasında olabilir. Çalışma haftası kural olarak beş iş günü sürer. Riskli işlerde haftalık 36 saatten daha az bir çalışma süresi belirlenebilir. İşveren, tam zamanlı çalışmanın kayıtlarını tutmakla yükümlüdür.

Kanunda belirtilen durumlarda işverenin talebi üzerine, çalışan fazla mesai yapmak zorundadır. Özel durumlar dışında fazla mesai bir haftada en fazla 8 saat ve yılda en fazla 190 saat olabilir. Günlük çalışma süresi 10 saati geçemez.

Yıl içerisinde, tam zamanlı iş saatinden 150 saat daha fazla çalışmış, diğer taraftan 21 günden daha fazla işe gitmeme durumu olmamış olan çalışana işveren maaş eki yanında, ülkenin bir ortalama maaşı değerinde bir ikramiye de ödemek zorundadır. İşveren, fazla mesainin ayrı bir kaydını tutmak ve fazla mesai çalışma saatlerini çalışanın maaşının aylık hesaplanmasında ayrı olarak belirtilmekle yükümlüdür. İşveren, fazla mesai çalışmaları başlatmadan önce Devlet İş Müfettişliği'nin bölge müdürlüğüne önceden yazılı bildirimde bulunmalıdır.

Bankacılık Mevzuatı

Makedonya'nın ulusal parası Denar (MKD) yerel piyasada tamamen konvertibiledir. Banka ve diğer tasarruf kuruluşlarının yanı sıra yetkili döviz büroları da değişim işlemi yapmaktadır.

Makedonya Merkez Bankası döviz piyasalarını yönetmekle birlikte bu piyasada diğer aktörlerle eşit düzeyde yer almaktadır. Kişilerin döviz alım-satımı hususunda herhangi bir kısıtlamaları yoktur. Makedonya'da paralel döviz piyasaları, uzun dönemde Denar istikrarını korumak için bulunmamaktadır. Makedonya Merkez Bankası, Denar'ın Avro karşısındaki istikrarını sağlamış ve bu sayede enflasyonu aşağıda tutabilmiştir.

Makedon Anayasası yatırım sermayeleri ve karlarının transferi ve iadesinin, transfer vergisi olmaksızın serbestçe yapılmasını garantiye almıştır.

Genel anlamda finans sektörü diğer komşu ülkelere göre daha az rekabete sahiptir. Pazar yabancı bankaların hakimiyeti altındadır ve banka varlıklarının %90'ı bu bankaların elindedir.

Komercijalna Banka, Stopanska Banka ve NLB Tutunska Banka Ülkenin üç büyük bankasını oluşturmaktadır. En büyük üç bankadan Stopanska Banka Yunan Merkez Bankasına bağlı ortaklık, NLB Tutunska Banka ise Sloven sermayeli olmakla birlikte, ana sermayelerinden çok yerel sermaye mevduatlarına dayanarak kredi vermektedirler.

Kuzey Makedonya'daki en önemli Türk yatırımları arasında bankacılık sektöründe 1999'dan 2008'e kadar faaliyetlerini şube olarak sürdüren, ancak 2008 yılında Kuzey Makedonya'da

Genel Müdürlük olarak Ziraat Banka AD olarak varlığına devam eden Ziraat Bankası tüm aktif ve pasifi, şubeleri ve personeliyle (17,5 milyon Avro sermayesi, 4 şubesi, 65 çalışanı) birlikte 01 Ekim 2012 tarihinde Halk Bankası tarafından satın alınmış ve ismi Halk Bank AD' olarak değişmiştir. Bu tarihten itibaren bankacılık işlemleri Halkbank AD Skopje adıyla yapılmaktadır. Halkbank hızla büyüyerek Kuzey Makedonya'nın 4. büyük bankası konumuna gelmiş ve 2018 yılında 44 şubeye ulaşmıştır.

Vizeler

Türk vatandaşları, Kuzey Makedonya'ya seyahatlerinde 60 güne kadar vizeden muaftır. Ayrıca, 180 gün içinde en fazla 90 gün vizesiz olarak Kuzey Makedonya'da kalınabilir. Öğrenim ve çalışma gibi nedenlerle daha uzun süreli kalınması gerektiğinde vize almak gereklidir.

Çalışma İzni

Kuzey Makedonya'da yabancıların çalışabilmesi için öncelikle çalışma izni ve oturma izni alınması gereklidir. Çalışma ve oturma izni başvurusu, işveren veya vekaleten avukat tarafından Kuzey Makedonya Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Yabancılar Şubesi'ne yapılır.

İçişleri Bakanlığı çalışma izni ile ilgili dosyayı Çalışma Ajansı'na gönderir. Çalışma Ajansı çalışma vizesini onayladıktan sonra İçişleri Bakanlığı'na gönderir. İçişleri Bakanlığı, oturma iznini düzenler. Birinci oturma izni 6 ay süre ile verilir. Süre dolup uzatma başvurusu yapıldığında yeni izin 1 yıl süre için verilir. Oturum onaylandıktan sonra noter onaylı ev kira sözleşmesi yapılmalıdır.

Çalışma ve Oturma İzni Başvurusu

Çalışma ve oturma izni başvurusu için aşağıdaki evraklar gereklidir:

- Pasaport,
- Adli sicil belgesi. Türkiye'den apostilli olmalı ve belgede "adli sicil kaydı ve adli sicil arşiv kaydı yoktur" diye mutlaka yazılı olmalıdır,
- Diploma. Noter onaylı olmalıdır,
- Sigortalılık tescil ve hizmet kaydı tespit bilgileri (e-devletten çıktı alınmışsa mutlaka SGK il/ilçe müdürlüğünden imzalı ve mühürlü olması lazım),
- Kuzey Makedonya'da istihdam sözleşmesi,
- Açıklama yazısı (Yabancı çalışan istihdamının gerekçesi),
- Sertifikalar (Çalışanın işe alındığı alana özel varsa sertifikaları).

Tamir/ bakım/ montaj gibi işler için çalışma izni alınmasına gerek yoktur, sadece bildirim yapılması gerekir. Bildirim, Çalışma Ajansı'na yapılır. Bildirim yöntemi kapsamında bir yıl içinde en fazla 60 gün çalışma müsaadesi verilir.

Bildirim ile birlikte sunulması gereken evraklar:

- Gelecek olan çalışanların pasaportları,
- Türkiye'deki sigortalı işe giriş bildireleri,

- İş sözleşmesi - sözleşmenin içeriğinde muhakkak Kuzey Makedonya’da hangi müteahhit / yatırımcıda iş yapılacak ve yapılacak olan işin adresi/yeri (noter tasdikli Makedonca çevirisiyle birlikte),
- Türkiye’den gelecek olan çalışanların listesi (muhakkak Kuzey Makedonya’da kalacakları adres yazılmalıdır),
- Günlük iş planı (mesela 30 gün kalacaklarsa o 30 gün içinde ne iş yapacaklarına dair açıklama).

Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri

Kuzey Makedonya Anayasası, yabancıların kanunlara uygun olarak mal edinmelerini garanti altına almaktadır.

Ayrıca, en az 40.000 Avro değerinde bir konut satın alan yabancılara konutun mülkiyeti devam ettiği sürede ikamet izni verilmektedir.

Diğer taraftan, yabancılar tarım arazisi satın alamazlar, ancak Kuzey Makedonya kanunlarına göre kurulan bir şirket üzerine tarım arazisi satın alınabilir.

Diğer Faydalı Bilgiler

Gerek tarihi ve kültürel bağlarımız gerekse ülkemizin jeo-ekonomik ve ticari çıkarları açısından K. Makedonya’nın ihmal edilmemesi gerekmektedir. Ülke hemen her sektörde gerek K. Makedonya pazarı gerek Bölge ve ilerleyen aşamada tüm Avrupa’ya yönelik ciddi ticaret, yatırım ve işbirliği imkanları ve fırsatları sunmaktadır.

Kuzey Makedonya’da üretim teknolojisi eski, girişimci güç zayıf, sermaye birikimi ise yetersiz olduğundan, hemen hemen bütün sektörler potansiyel yatırım alanları olarak sayılabilir.

Türk firmaları açısından fide/fidan yetiştirme, yaş meyve-sebze üretimi, büyükbaş besi ve süt hayvancılığı, kanatlı eti üretimi, gıda işleme sanayi, otomotiv yan sanayi, bilişim teknolojileri, tekstil, deri, konfeksiyon sektörleri, ağaç işleme ve mobilya sanayi, her türlü makine imalat sanayi (montaj yatırımları), madencilik (mermer), inşaat malzemeleri, su arıtma cihazları, elektrik üretimi, doğalgaz iletim ve işletme ürünleri başlıca yatırım ve ticaret alanları olarak sıralanabilir. Hizmet sektöründe özel okul, otel, restoran/caf e yatırımları ile sağlık sektörleri de üzerinde durulabilecek alanlar arasındadır.

İki ülke arasındaki olumlu siyasi ilişkiler, yabancı yatırım ve ticari ilişkileri özendirici hükümet, Ülkemizle yapılan Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında sanayi mallarına sıfır gümrük vergisi uygulanması, Makedon ekonomisinin altyapı ve üstyapı yatırım ihtiyacı, ülkedeki düşük vergiler, AB/EFTA/CEFTA/Ukrayna ve ülkemiz ile imzaladıkları STA’lar kapsamında 650 milyonluk bir pazara gümrüksüz erişim imkanı, serbest bölgelerdeki cazip teşvikler, bölgede yükselmeye başlayan “Türkiye” ve “Türk Malı” imajı Kuzey Makedonya’da yatırım yapmayı destekleyen unsurlardır.

Girişimcilerimizin Kuzey Makedonya'da karşılaştıkları en önemli sorunlar şunlardır:

- Vergi hukuku ve diğer mevzuatlardaki sık değişiklikler,
- Bürokrasinin gelişen mevzuatı uygulama bilgisinin yetersizliği,
- Sık yapılan ve uzun süren vergi denetimleri ve ağır ceza uygulamaları,
- Faaliyet izni, inşaat ruhsatı vb. süreçlerin çok uzun zaman alması,
- Adalet sisteminin etkin çalışmaması,
- Önemli ihalelerin sonuçlandırılmaması ve son aşamalarda yapılan iptaller.

Uygulamada ortaya çıkan arızı sorunların çözümlüne yönelik Makedon Hükümetinin ve bürokrasisinin desteği memnuniyet verici düzeydedir. Ancak, özellikle yapısal sorunlar ve yargı sistemindeki sıkıntılar yatırımcılar için en büyük riskler arasındadır.

K. Makedonya'daki firmalarla ticaret veya ortak yatırım ilişkiğine girecek ya da doğrudan yatırım yapacak firmalarımızın genel nitelikli gerekliliklerin yanı sıra özellikle aşağıdaki hususlara dikkat etmesinde yarar görölmektedir:

- Alıcı firmalar mutlaka çok iyi araştırılmalı, banka teminatı dışında teminat kabul edilmemeli, her ne sebeple olursa olsun uluslararası geçerliliği bulunan sözleşmelerle çalışma kuralından asla vazgeçilmemelidir.
- K. Makedonya adalet ve yargı sistemindeki problemler nedeniyle, yapılacak sözleşmelerde, ihtilaf oluşması halinde Türk mahkemeleri ya da uluslararası mahkemelerin yetkilendirilmesine gayret edilmelidir.
- K. Makedonya'ya gelindiğinde çalışılacak veya hizmet desteği alınacak kişiler çok iyi seçilmeli ve bu konuda Üsküp Ticaret Müşavirliğimizin yönlendirmeleri talep edilmelidir.
- Bu çerçevede çok iyi ve güvenilir tercümanlarla çalışılmalı, kendini ispatlamış uluslararası danışmanlık şirketlerine mensup da olsa tutulacak danışmanlar iyi araştırılmalı, İngilizce yerine sadece Makedonca konuşulan ortamlarda mutlaka Makedonca-Türkçe tercüman bulundurulmalıdır.
- Arazi ya da mülk alma durumlarında, satın alınacak yerin tapu ve kadastro kayıtları kontrol edilmeli, özel ya da kamu (bazen de hem özel sektöre hem de kamuya ait olabilmektedir) malı olup olmadığı iyi araştırılmalıdır.
- Kiralanacak yerlerle ilgili de aynı nitelikli araştırma yapılmalıdır (borç, alacak-verecek durumları dahil).